

РАХИМ ХАСАНОВ

БЕЙНЕЛЕУ ӨНЕРІ

1-сыныпқа арналған оқулық

Қайта өңделген 11-басылымы

Өзбекстан Республикасы Халыққа Білім беру
министрлігі баспаға ұсынған

Ғафур Ғұлам атындағы баспа-полиграфия шығармашылық үйі
Ташкент – 2013

УДК 741 (075)
КБК 85.1я 721
X 23

Арнаулы редакторы:

Асқаралы Сулайманов – педагогика ғылымдарының
кандидаты

Пікір жазғандар:

У. Нуртаев – Камолиддин Бехзод атындағы Ұлттық көркемсурет және дизайн институтының доценті;

Н.Ахмедова – Республикалық Білім беру орталығының бастауыш білім беру бөлімі бастығы;

Ф.Мухамедова – Республикалық Білім беру орталығының маманы;

Т.Мансуров – Ташкент облысы Шыназ ауданындағы 40-мектептің мұғалімі.

– тапсырмалар

– үйге тапсырма

– сабақ аяқталды

Мемлекеттік бюджет қаражаттары есебінен басылды. Тегін.

ХАСАНОВ Р.

БЕЙНЕЛЕУ ӨНЕРІ. 1-сыныпқа арналған оқулық. Өзбек тілінде қайта өңделіп, толықтырылған 11-басылымына сәйкес қазақша аудармасы. – Т.: Фафур Ғұлам атындағы баспа-полиграфия шығармашылық үйі, 2013 ж. – 56 б.

УДК 741 (075)
КБК 85.1я 721

© Рахим Хасанов
© Фафур Ғұлам атындағы
баспа-полиграфия шығарма-
шылық үйі, 2013

ISBN 978-9943-03-051-0

Ата-анаңның, аға-әпкелеріңнің
көмегімен оқып, үйреніңдер
БЕЙНЕЛЕУ ӨНЕРІНІҢ ТҮРЛЕРІ

Кескіндеме

Сарвар Сулайманов. **Пейзаж.**

Лэйлэ Салимжанова. **Хамро Рахимова.**

Бахтияр Алимханов. **Натюрморт.**

Мүсін

Равшан Миртажиев. **Айбек.**

Графика

Владимир
Паршин. **Сәлем.**

Дилүс Мирсалимов.
Шағын орман.

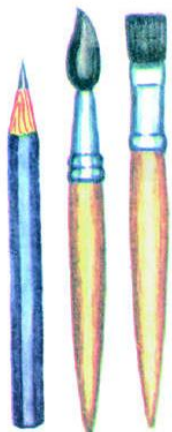

Қутлуғ Башаров.
Бәйге.

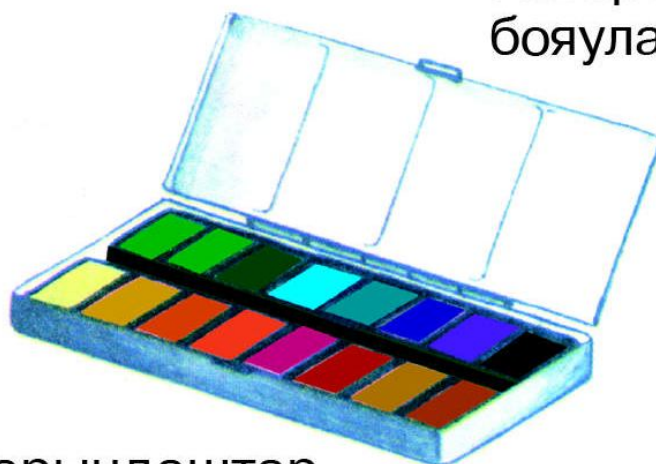

СУРЕТШІНІҢ ЖҰМЫС ҚҰРАЛДАРЫ

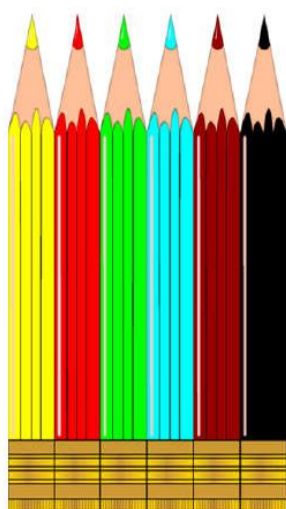
Қарындаш және қылқаламдар

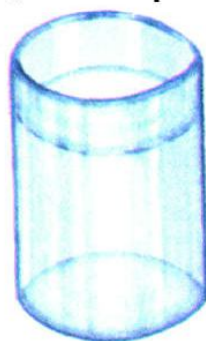
Акварель бояулары

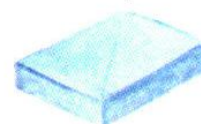
Түрлі түсті қарындаштар

Стақан

Өшіргіш

Палитра (тақтайша)

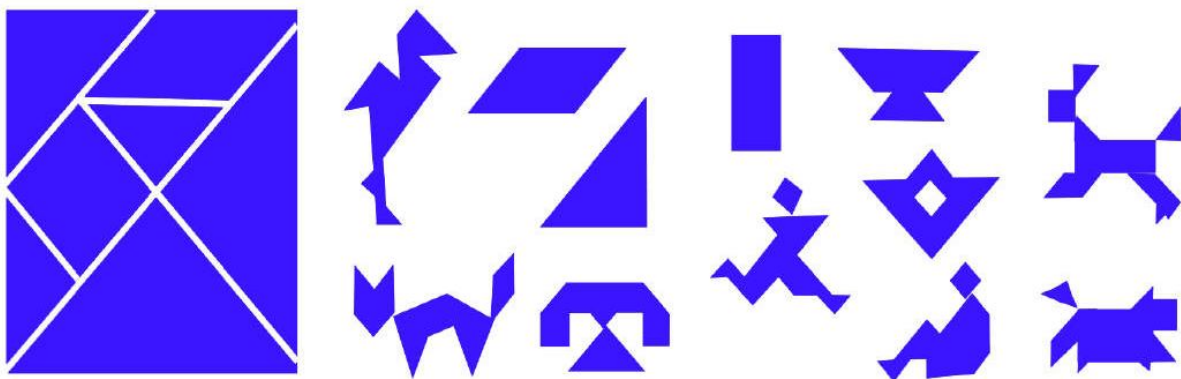
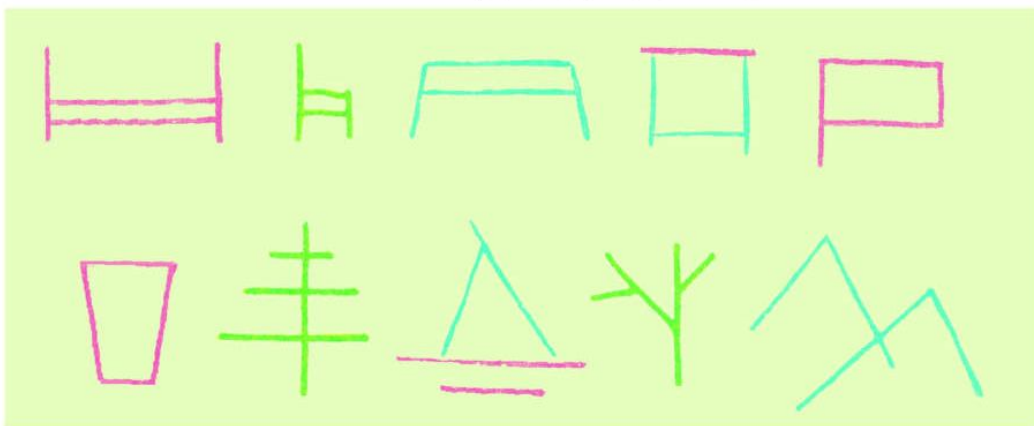
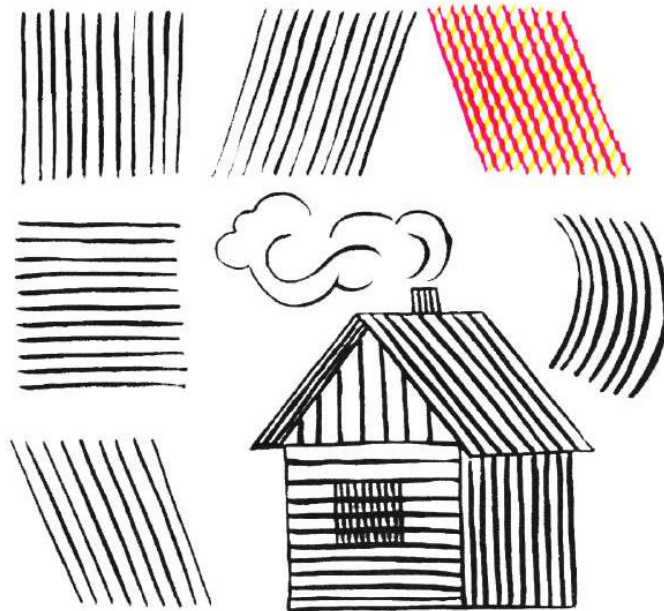
Гуашь бояулары

Жұмыс орнын ұйымдастыру

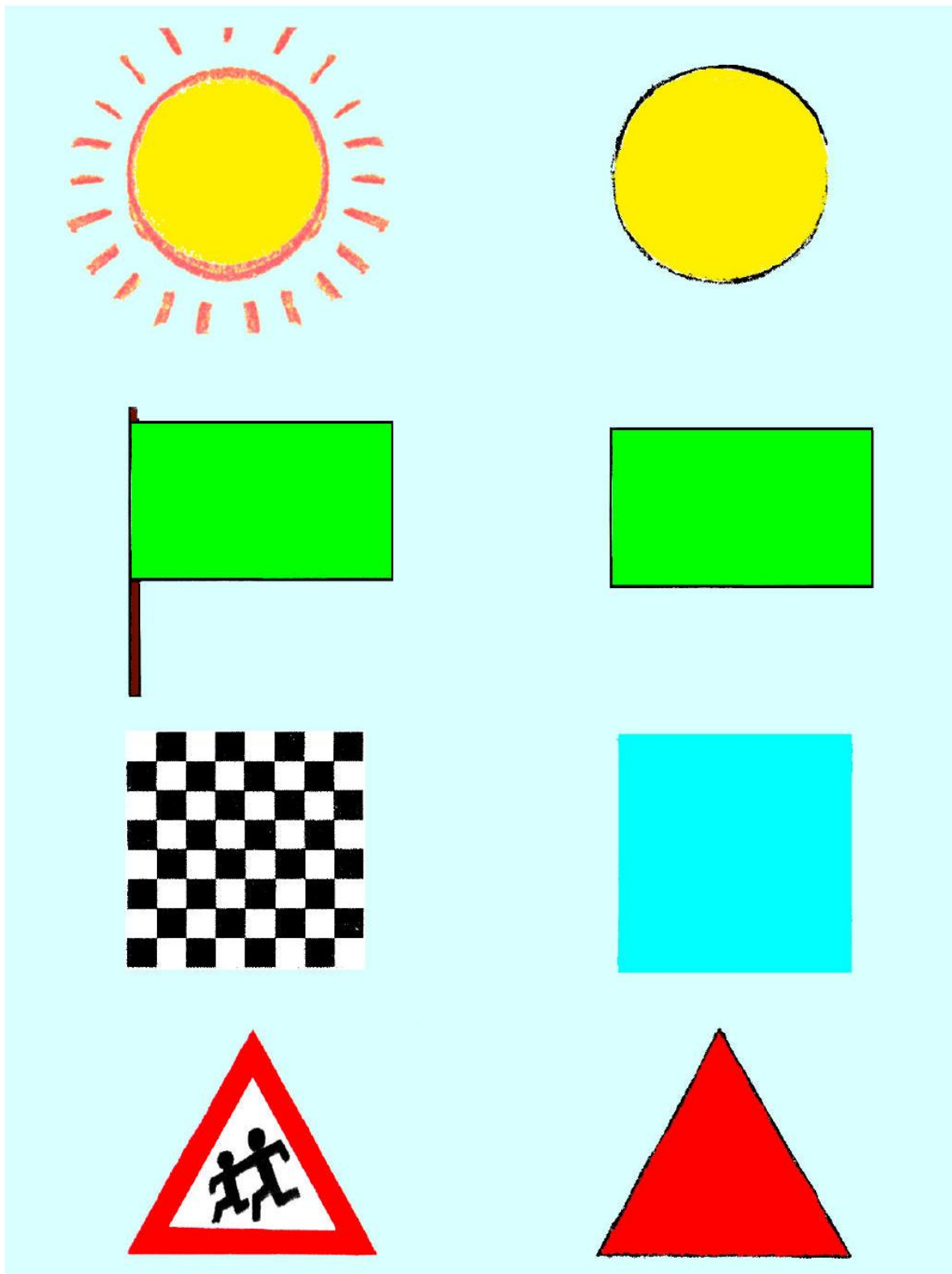

СЫЗЫҚТАР МЕН ПІШІНДЕР

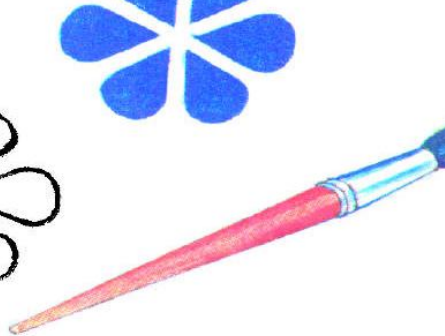
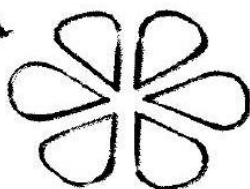
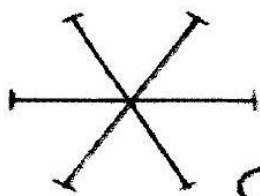
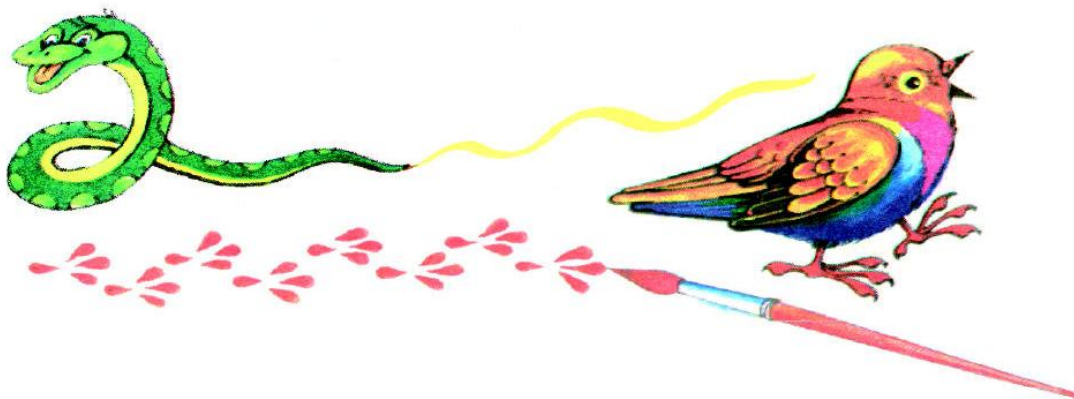

Кескіндер мен пішіндер

Пішіндердің аттарын айтыңдар.

Ирек сызықтар мен пішіндер

БОЯУЛАР МЕН ТҮСТЕР

Акварель және гуашь бояулары

Түстер

Сары

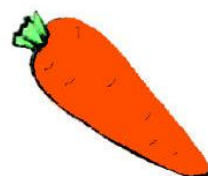
Ақ

Қызыл

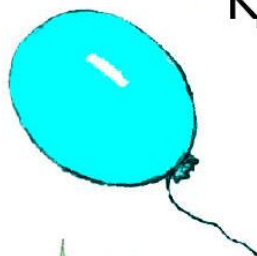
Қара

Қызғылт сары

Сұр

Көк

Қоңыр

Жасыл

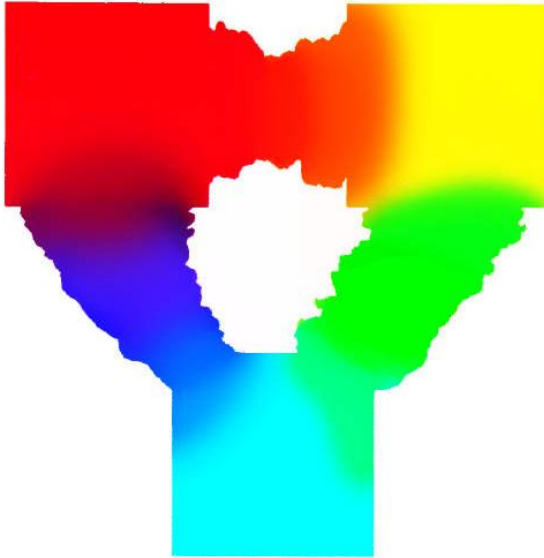
Күлгін

Негізгі түстер

Қызыл

Сары

Көк

Негізгі түстерден әр түрлі түстер шығару

Жасыл

Қызғылт сары

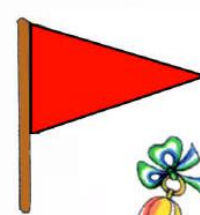
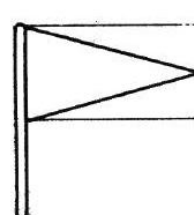
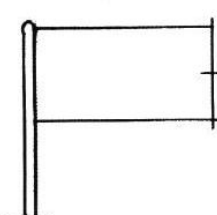
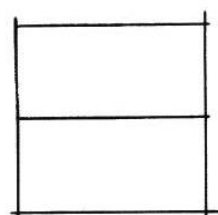
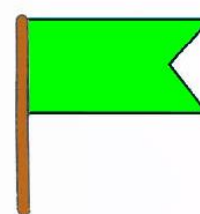
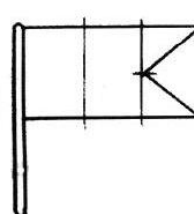
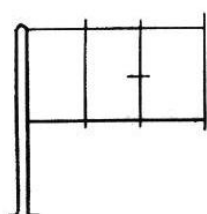
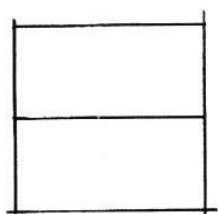
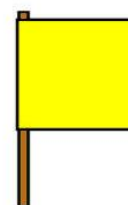
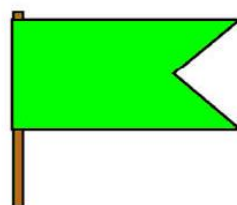
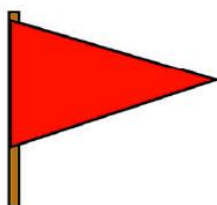
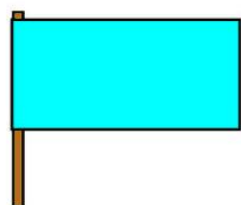
Күлгін

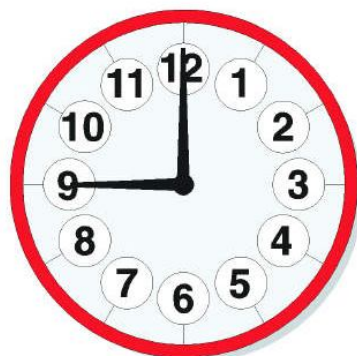
ЖАЛАУША СУРЕТІН САЛУ

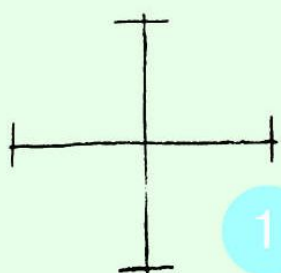
Құрдастарың салған сурет.

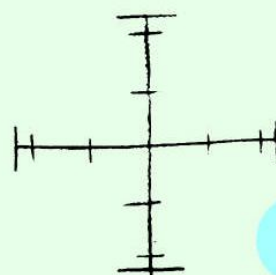
САҒАТ СУРЕТІН САЛУ

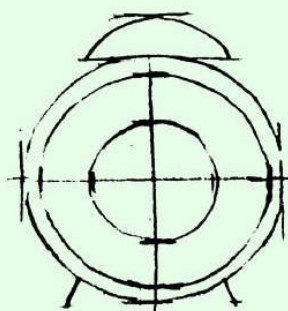
Сағат суретін салу кезеңдері:

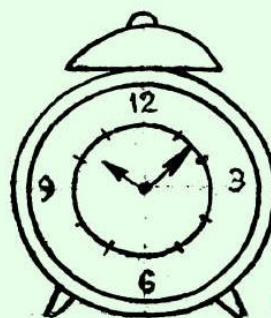
1

2

3

4

5

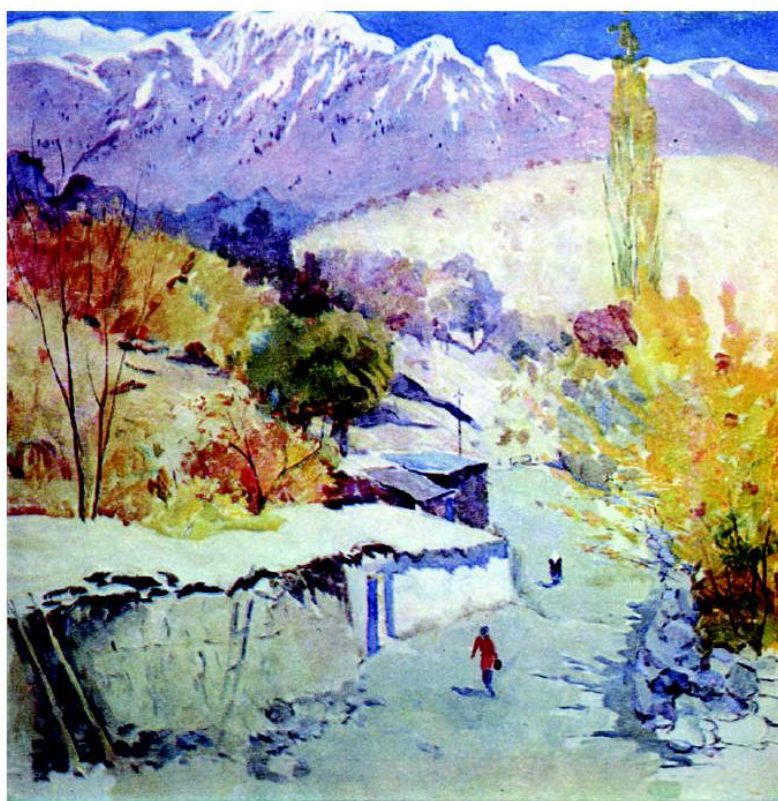
КҮЗ МЕЗГІЛІН АҢҒАРУ

Рахим Ахмедов. **Күз көрінісі.**

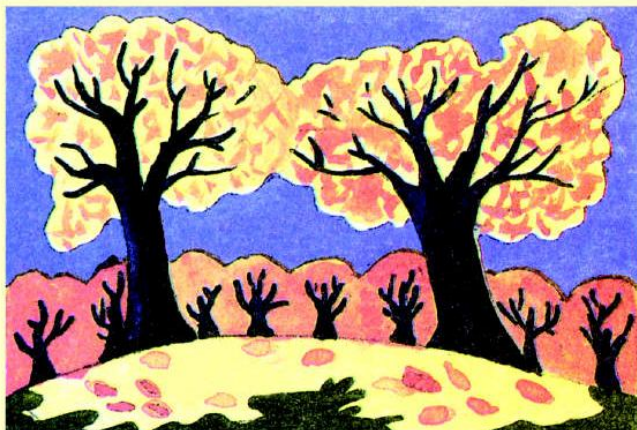

Абдували Муминов. **Пейзаж.**

Садулла Абдуллаев. **Күз.**

«КҮЗ» ТАҚЫРЫБЫНА СУРЕТ САЛУ

Күзде табиғат әр түрлі
көріністе болады.

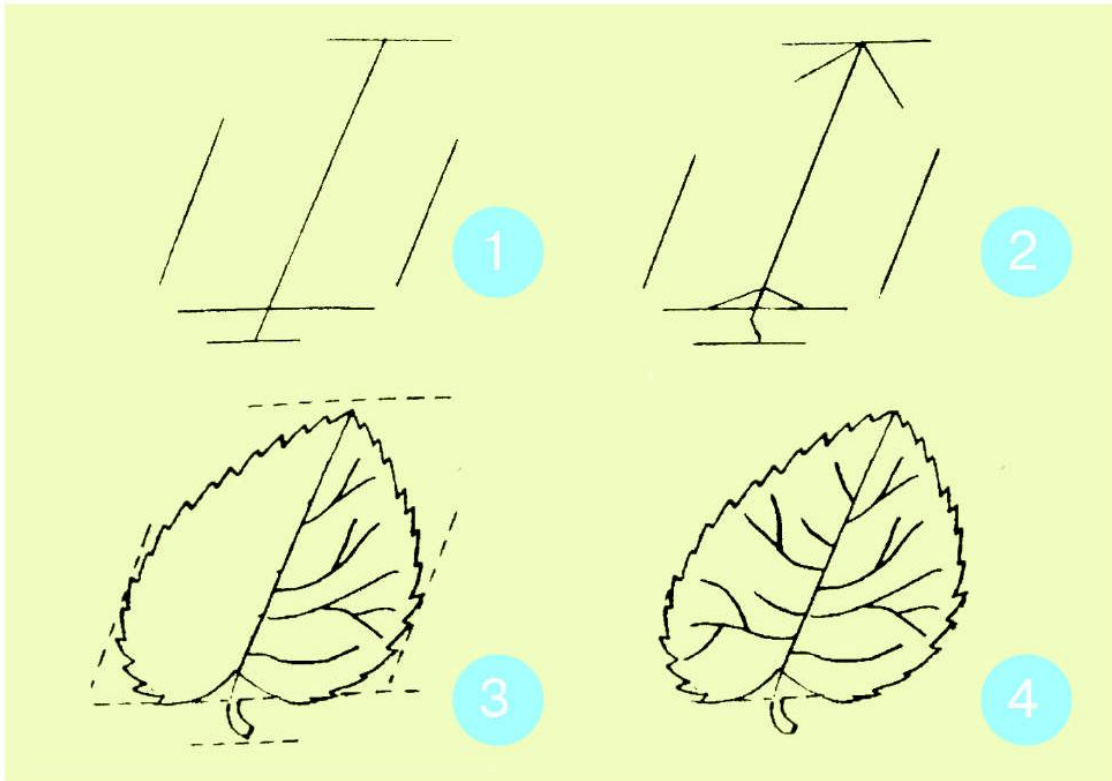

ЖАПЫРАҚТАР СУРЕТІН САЛУ

Жапырақтардың пішіндері мен реңдерінің түзілуі әр түрлі болады.

Жапырақ суретін салу кезеңдері:

Жапырақ суретін бояу жолдары:

ЖАПЫРАҚТАРМЕН КЕСКІН ШЫҒАРУ

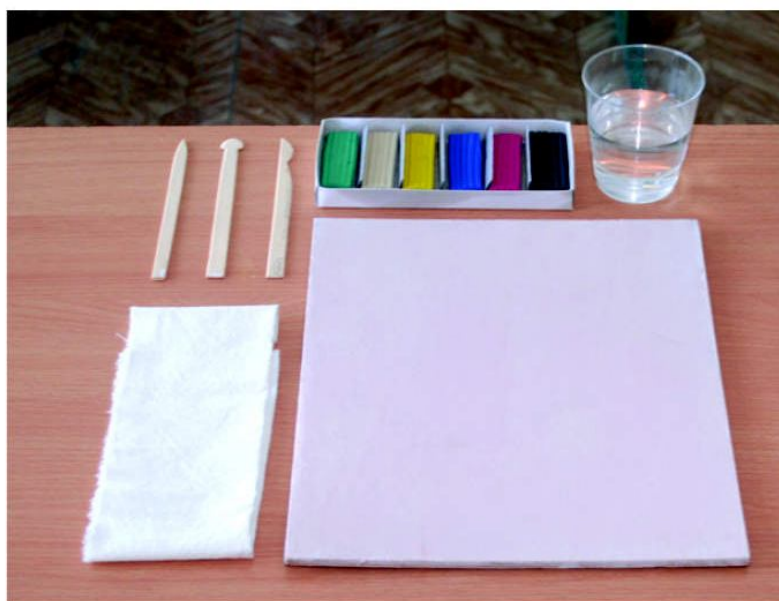
Жапырақтардан құс пен балық кескіні төмендегідей жасалады:

МУСІН ЖАСАУ

Стектер

Ермексаз (Пластилин)

Георгий Улько. **Шебер Журақулов.**

Шебердің жасаған үлгілері.

Шебер Хамра Рахимованың еңбегінен алынған үлгілер.

Ойыншық мүсінін жасау кезеңдері:

АКВАРИУМДАҒЫ БАЛЫҚТАР СУРЕТІН САЛУ

Балықтар түзіліуі мен реңі жағынан алуан түрлі болады.

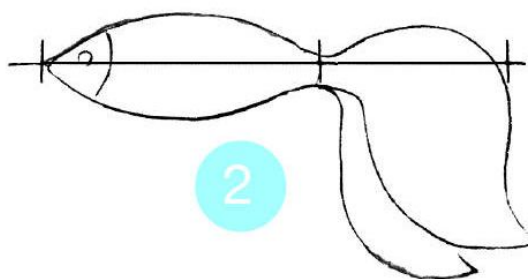

Құрдастарың салған сурет.

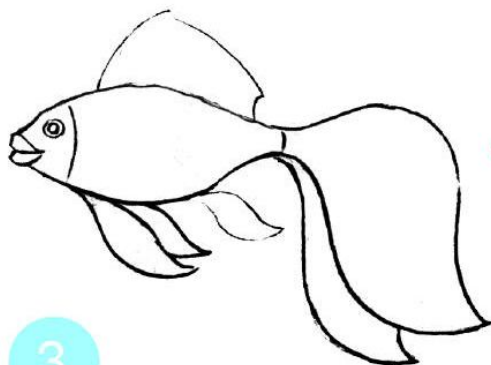
Балық суретін салу кезеңдері:

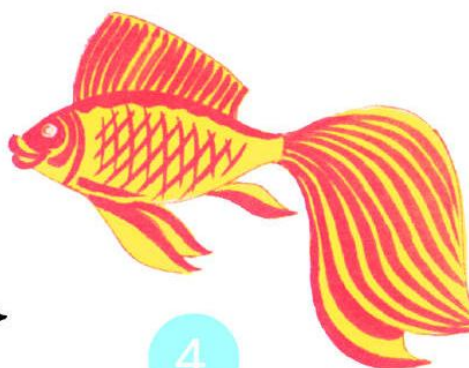
1

2

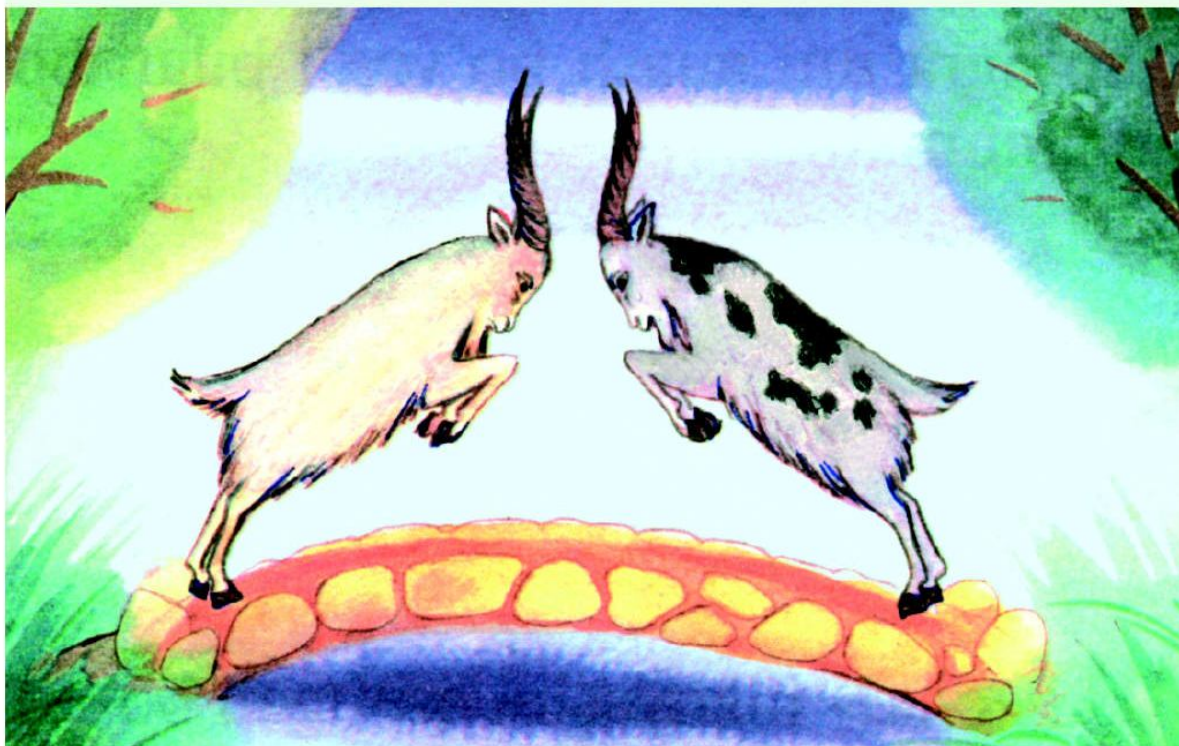
3

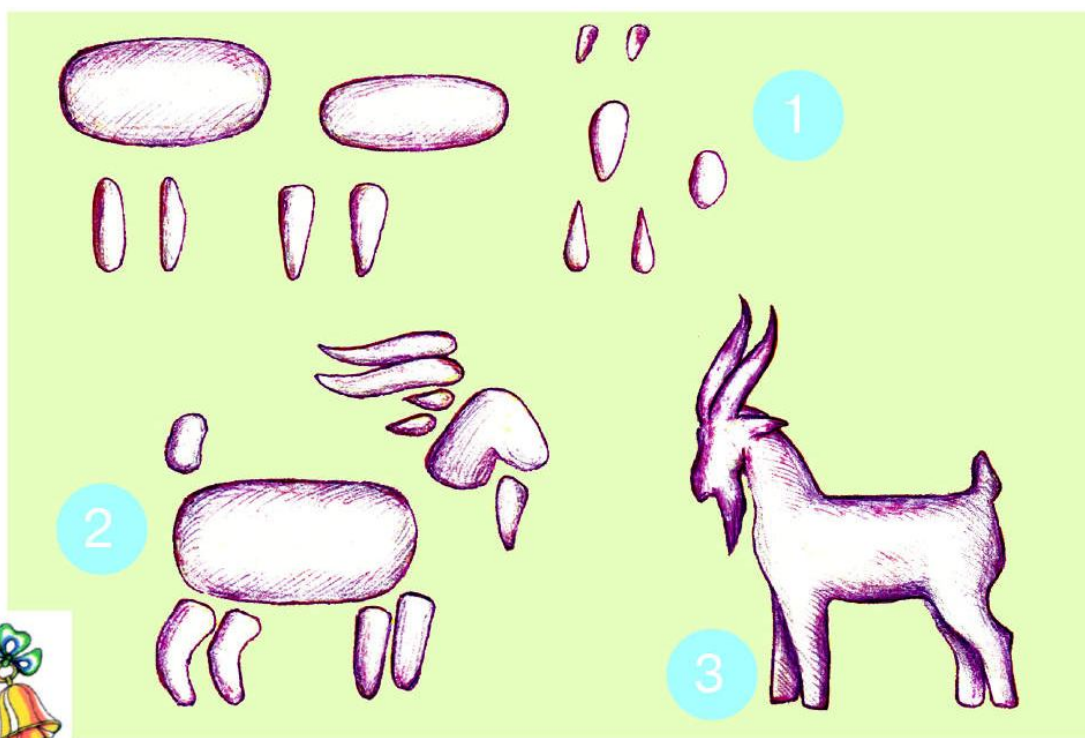
4

«ЕКІ ЕШКІ» ЕРТЕГІСІ БОЙЫНША МҮСІН ЖАСАУ

Ешкі мүсінін жасау кезеңдері:

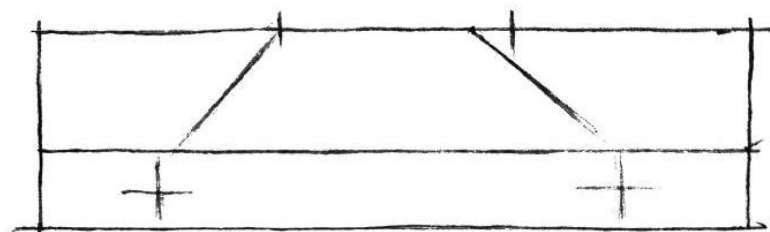

АВТОКӨЛІК СУРЕТІН САЛУ

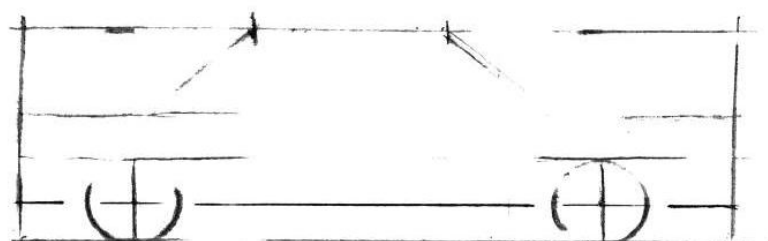

Автокөліктердің пішіндеріне назар аударыңдар және аттарын айтыңдар.

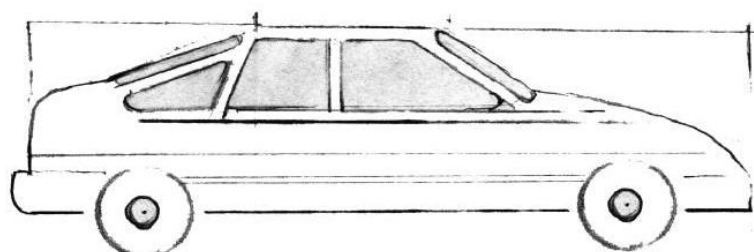
Автокөлік суретін салу және бояу кезеңдері

1

2

3

4

Енді автокөлік суретін салыңдар

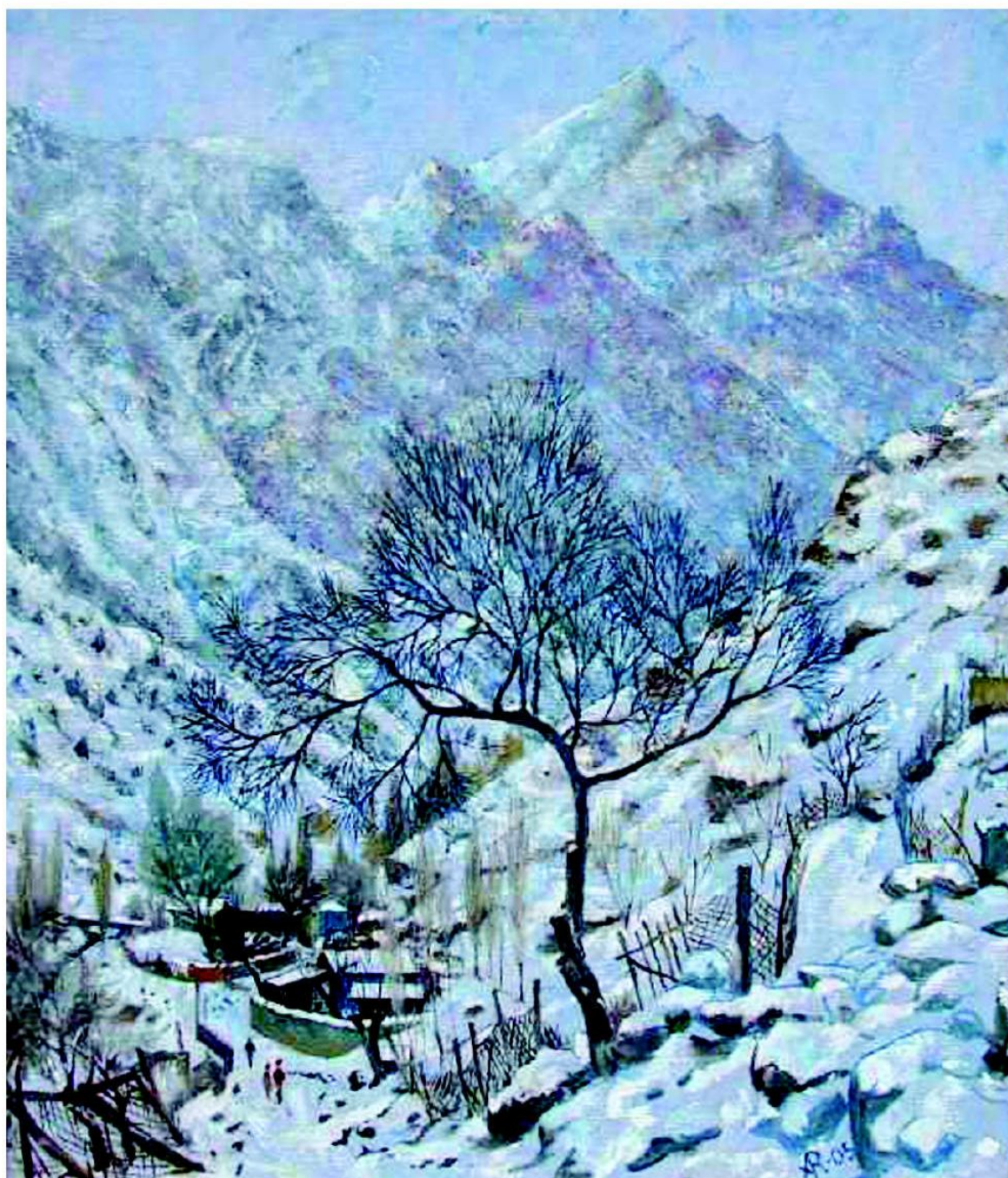

Сыныпта салған автокөліктің
суретін аяқтаңдар.

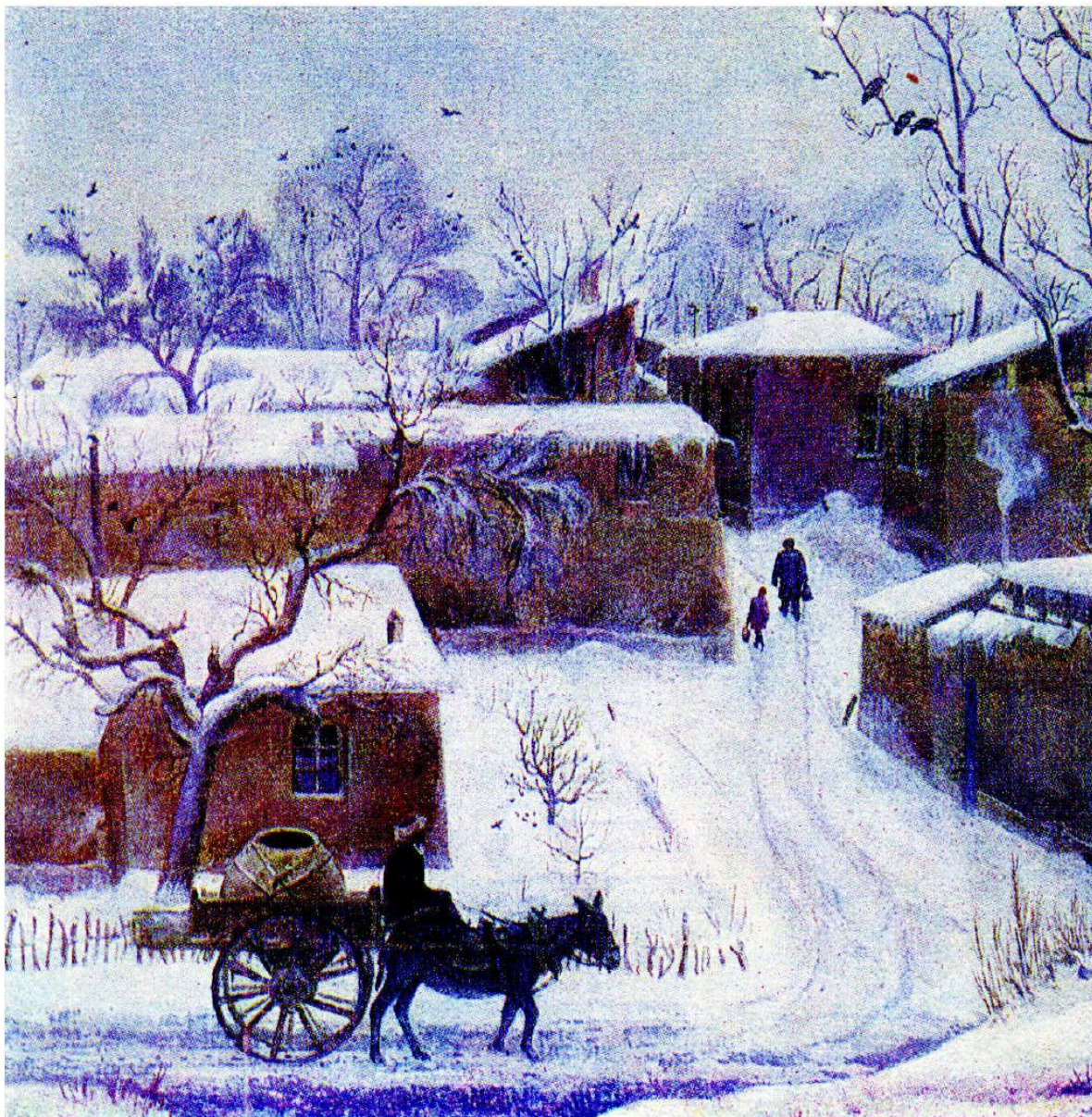

ҚЫС МЕЗГІЛІН АҒҒАРУ

Төмендегі суретте қыс мезгілі бейнеленген:

Алижан Рахимов. **Қыс.**

Р. Худайбергенов. **Қыс.**

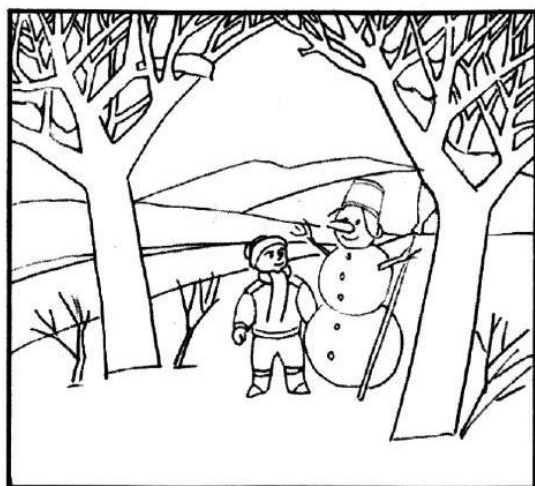
Жоғарыдағы суретте қыс мезгілі бейнеленгендігін қалай байқауға болады?

Суретте кімдер және нелер бейнеленген?

Қыс көрінісін бақылаңдар.

«ҚЫС» ТАҚЫРЫБЫНА СУРЕТ САЛУ

Бақылау нәтижесі бойынша қыс көрінісінің суретін салыңдар.

Сыныпта бастаған суретті соңына жеткізіңдер.

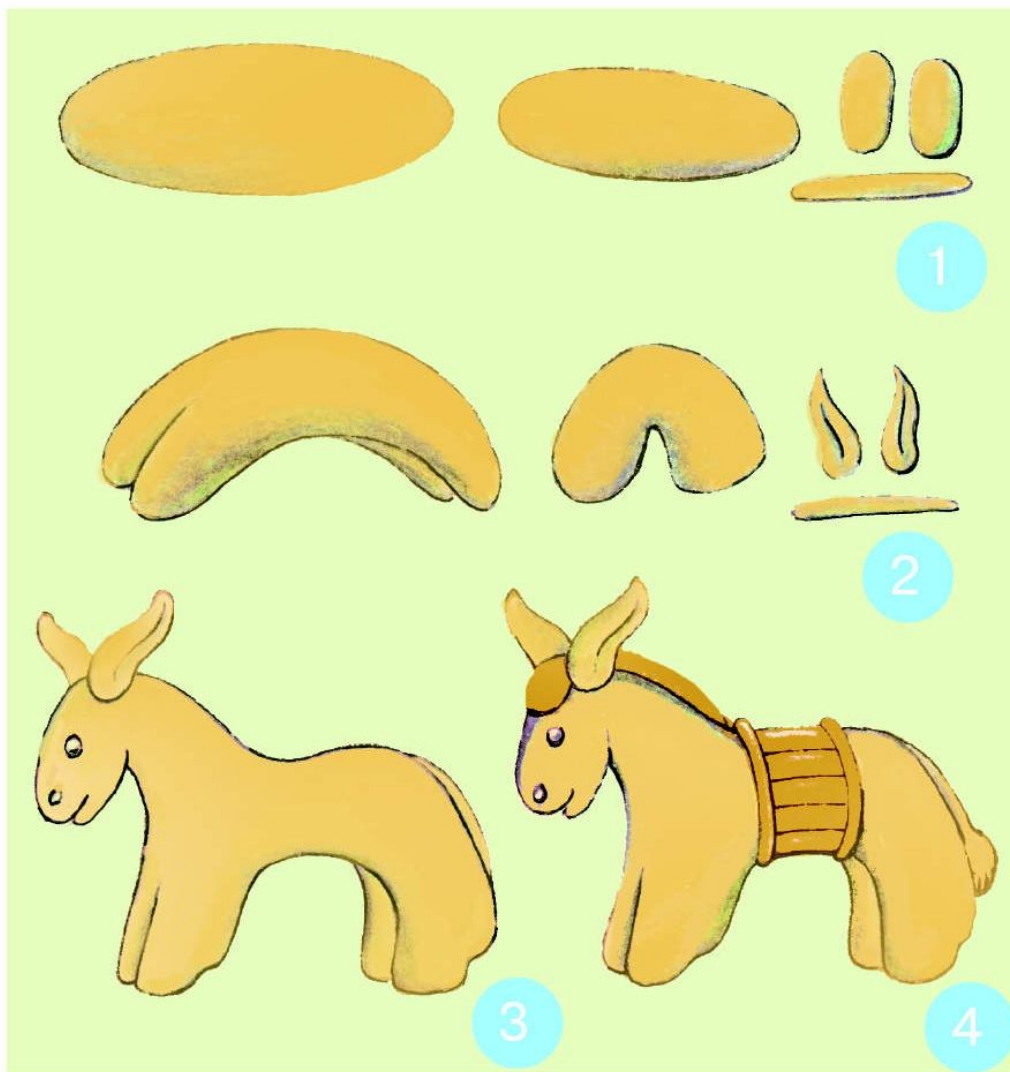

ҚОДЫҚ МҮСІНІН ЖАСАУ

Бұл саз балшықтан жасалған
қодықтың мүсіні.

Сендер бұдан бұрын құлыншақтың мүсінін жасаған едіңдер. Оны қалай жасаған болсаңдар, қодықтың мүсінін де дәл сол жолмен жасайсыңдар.

Қодықтың мүсінін ермексаз немесе саз балшықтан жасауға кірісіңдер.

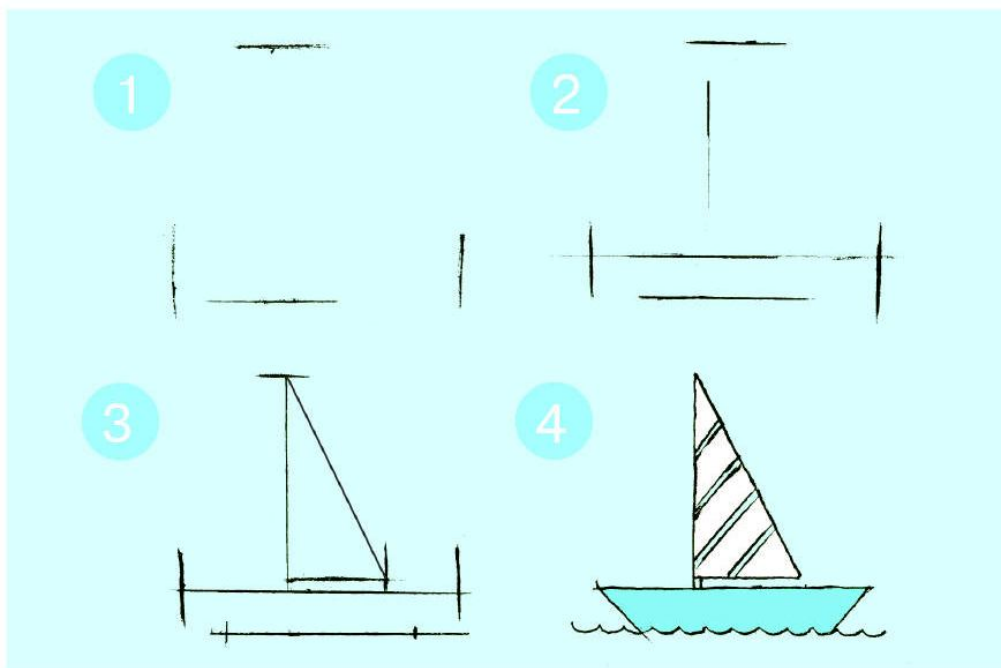
Сыныпта бастаған суретті соңына жеткізіңдер.

ЖЕЛКЕНДІ ҚАЙЫҚ СУРЕТІН САЛУ

Қайықтың суретін салу және бояу кезеңдері:

Сендер де желкенді қайықтың суретін салыңдар.

«ҮШ ТҮЛКІ» ЕРТЕГІСІ БОЙЫНША СУРЕТ САЛУ

Ертегінің қысқаша мазмұны:

Ор қоян бір күні қодығы бар есекке мініп, орманға отын теруге баратын болыпты. Достары оған орманда айлакер түлкілер отбасы болатынын айтып ескертеді. Ор қоян олардың сөзіне мән бермей, жолға шығыпты. Орманда ол бірінші ата түлкіге алданып қодығынан, кейін ана түлкіге арбалып есегінен айырылады.

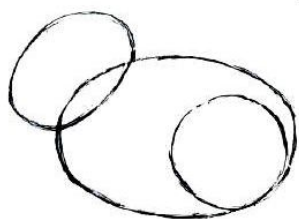
Алданған Ор қоян көл жағасында жылап отырған бала түлкіні жолықтырады. Ол бала түлкіден неге жылап отырғанын сұрайды.

Бала түлкі әмиянын (ақша қалта) суға түсіріп алғанын, егерде әмиянды судан алып берсе жүз теңгесін оған беретінін айтады. Ор қоян бұл теңгеге есек сатып аламын деген оймен, киімдерін шешіп суға сүңгиді. Сол сәтті пайдаланған бала түлкі, оның киімдерін алып, тайып тұрады.

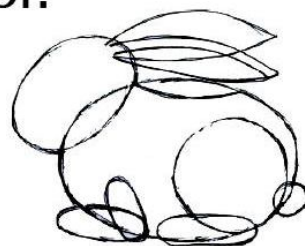
Ор қоян әмиянды таба алмай судан шығып қараса, бала түлкі де, киімдері де жоқ. Үш түлкіге алданғанын байқаған Ор қоян орманға жалғыз бармайтын болыпты.

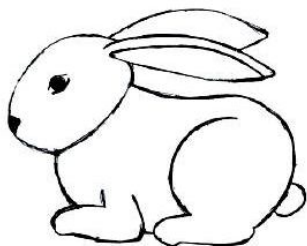
Қоян мен түлкі суреттерін салу кезеңдері:

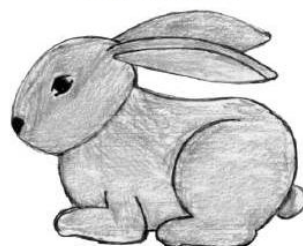
1

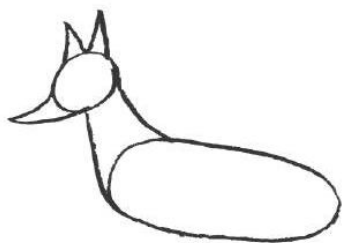
2

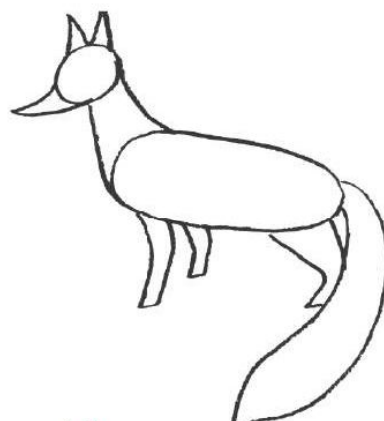
3

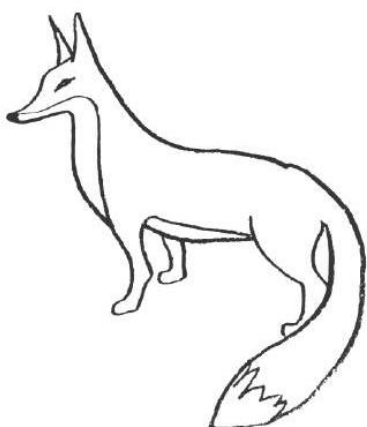
4

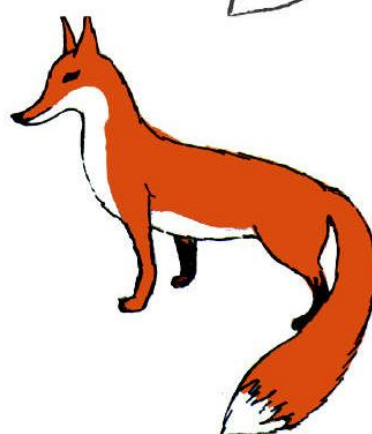
1

2

3

4

Ертегінің мазмұны бойынша сурет салыңдар.

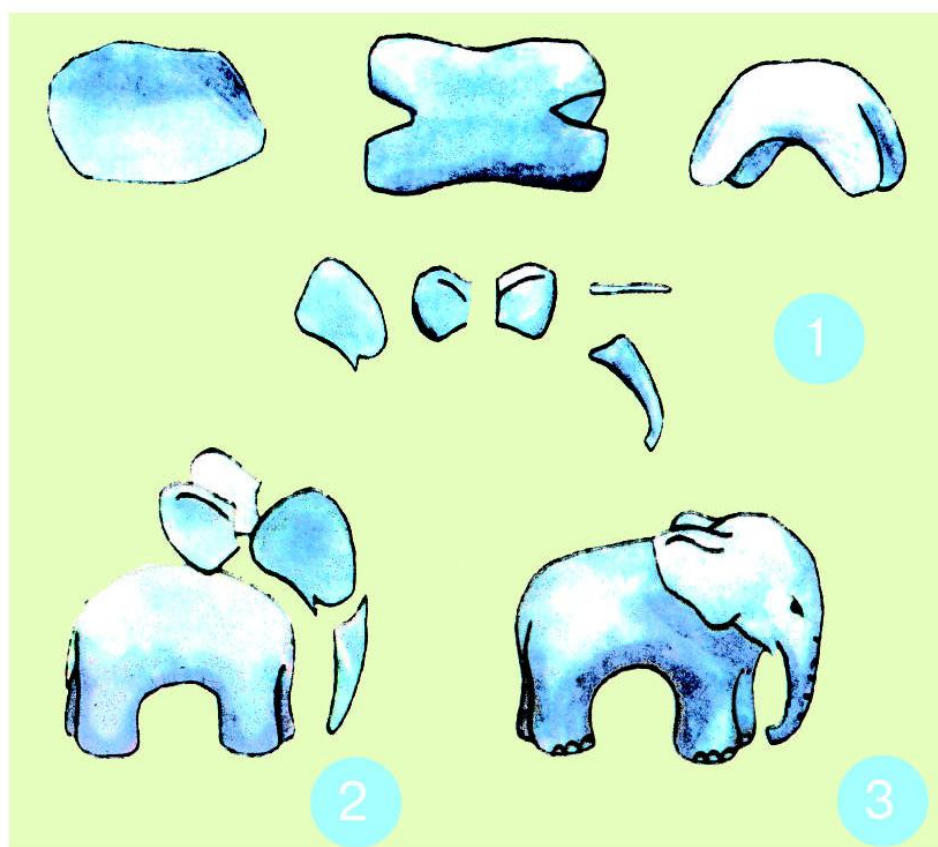

Сыныпта бастаған суретті соңына жеткізіңдер.

ПІЛ МҮСІНІН ЖАСАУ

Сендер бұдан бұрын да әр түрлі мүсіндер жасаған болатынсыңдар. Оларды қалай жасаған болсаңдар, пілдің мүсінін де дәл солай жасайсыңдар:

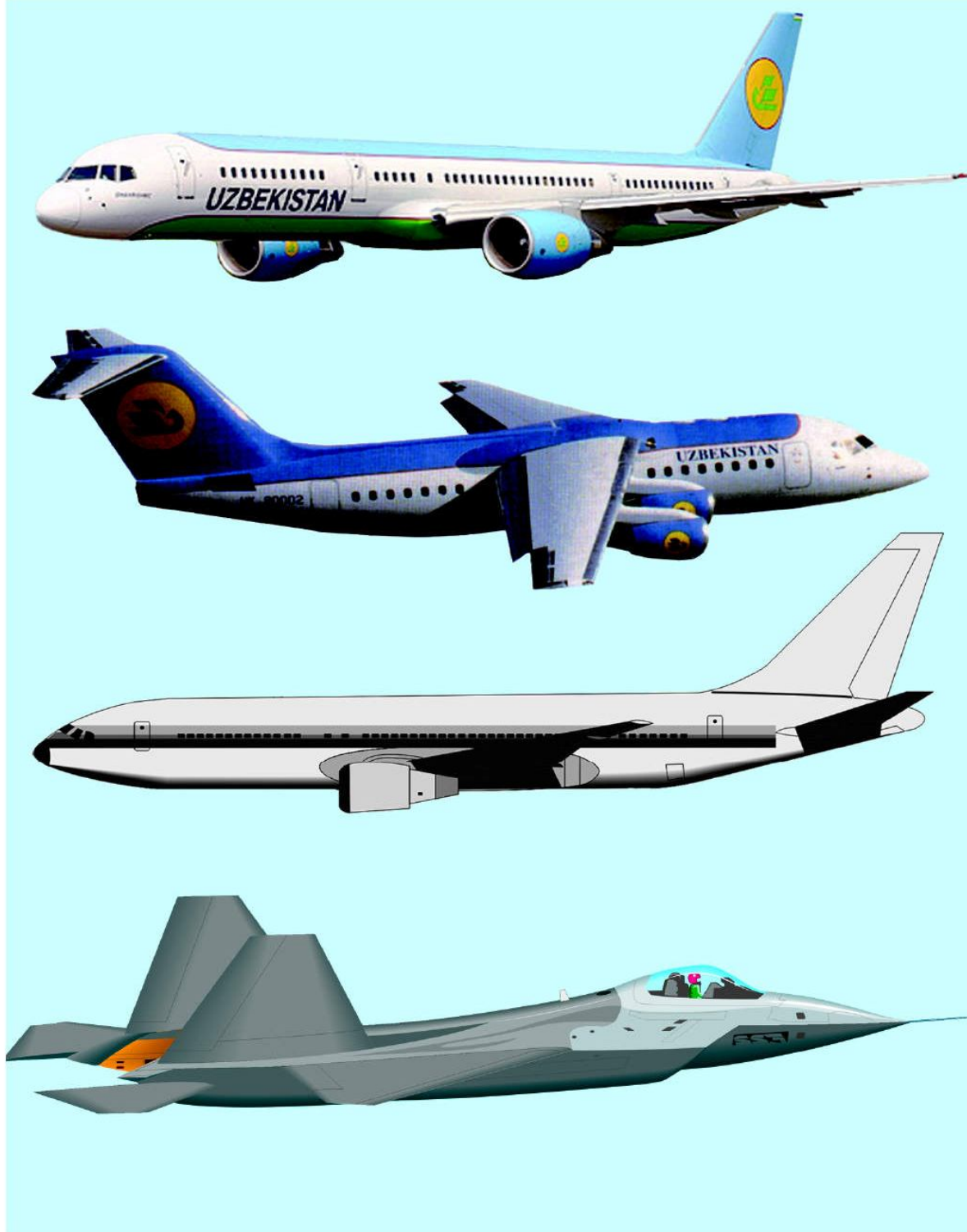
Піл мүсінін саз балшықтан немесе ермексаздан жасайсыңдар.

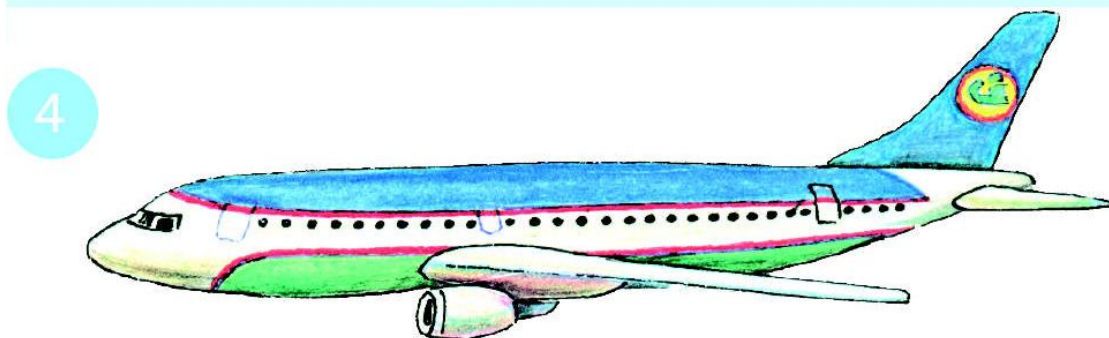
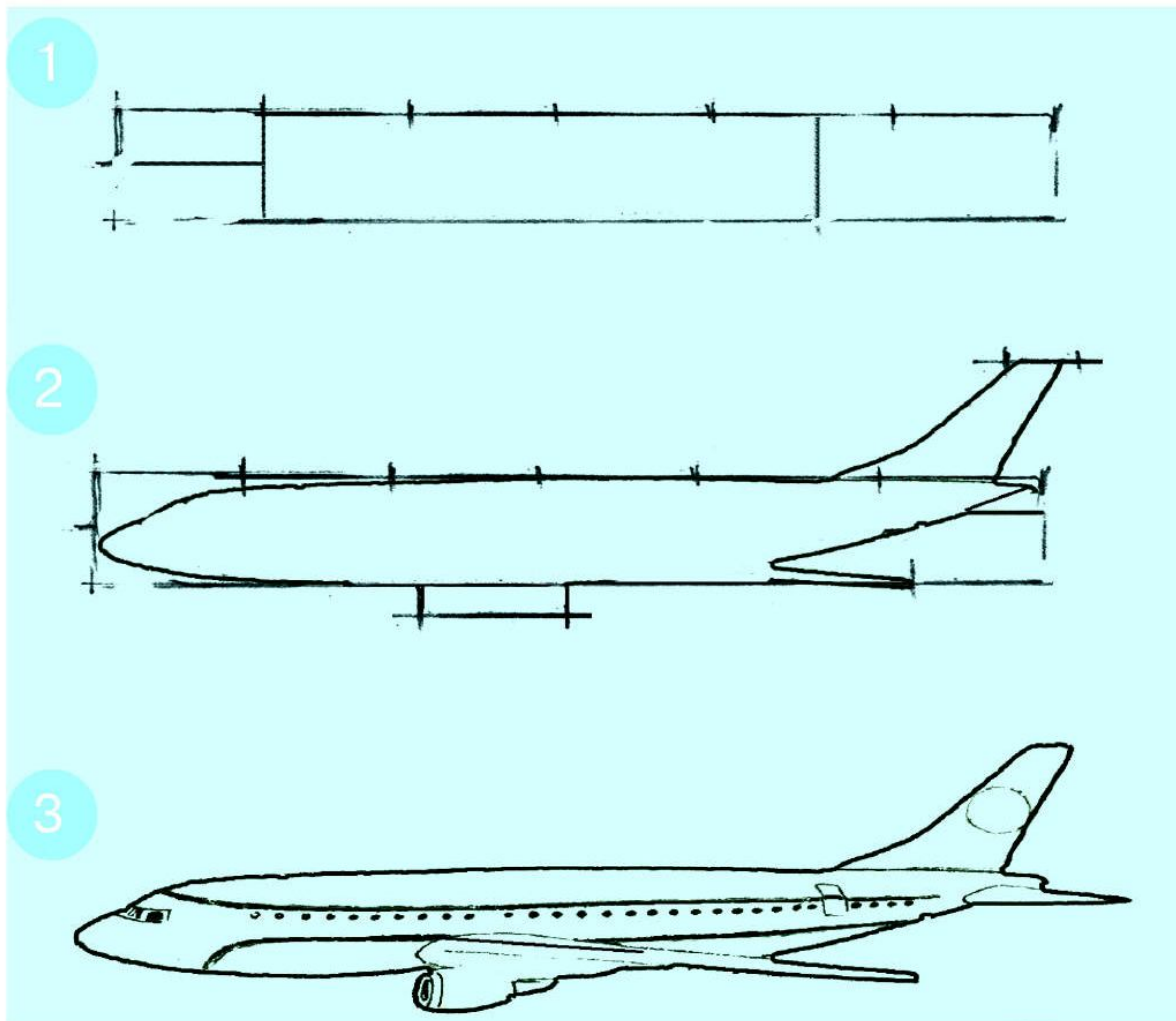
Кез келген жануардың мүсінін жасаңдар.

ҰШАҚ СҮРЕТІН САЛУ

Ұшақтар әр түрлі болады.

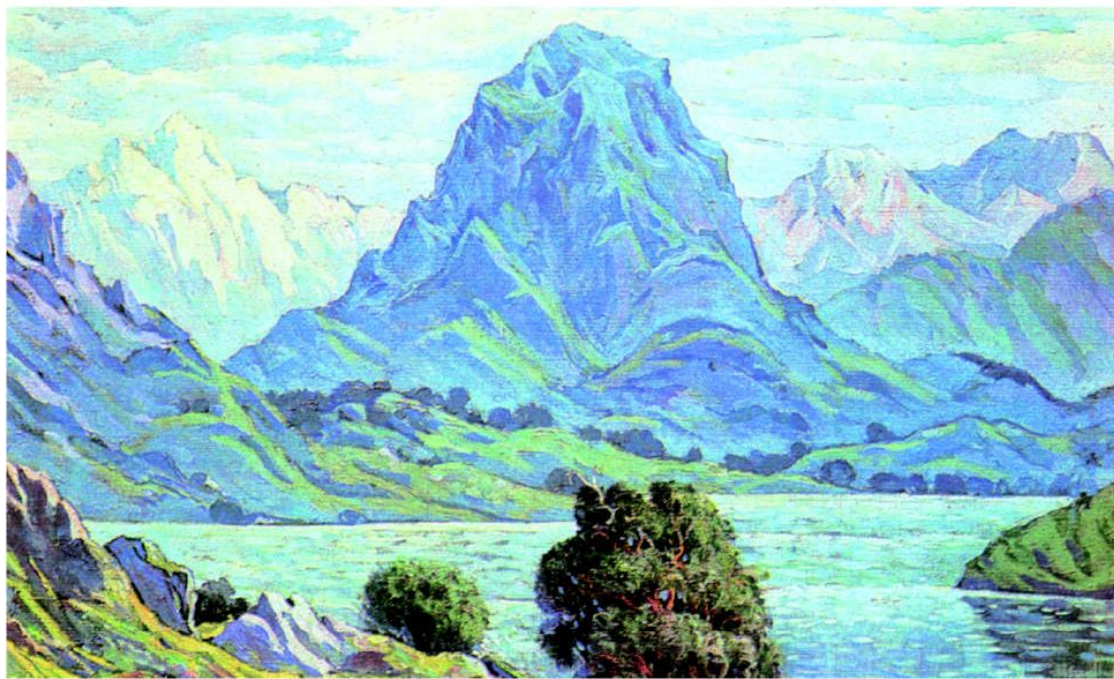
Ұшақтардың суреттеріне зер салып қараңдар. Олардың құрылысын, көлемін анықтаңдар және суретін салыңдар.

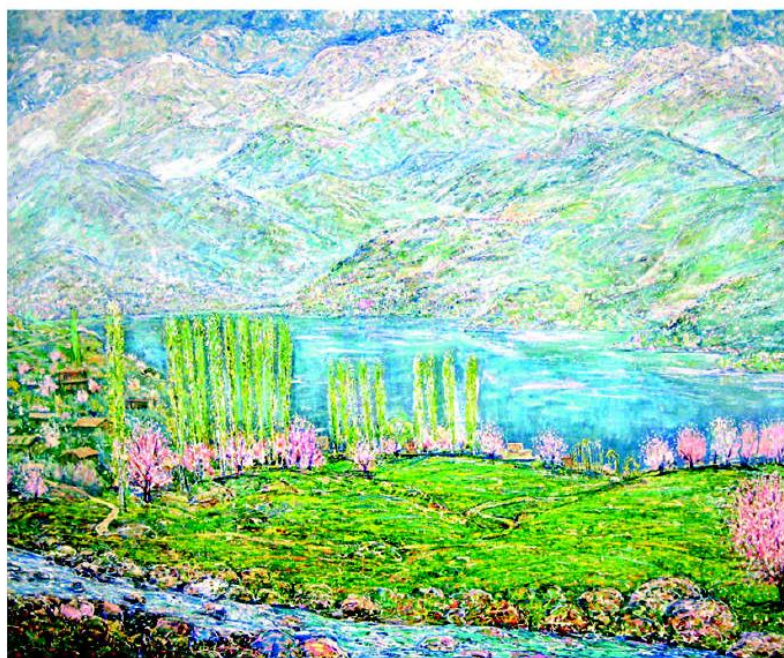
Өздеріңе ұнаған ұшақтың суретін салыңдар.

КӨКТЕМ МЕЗГІЛІН АНҒАРУ

Абдували
Муминов.
**Көгілдір
көл.**

Анвар
Мирсоатов.
Көктем.

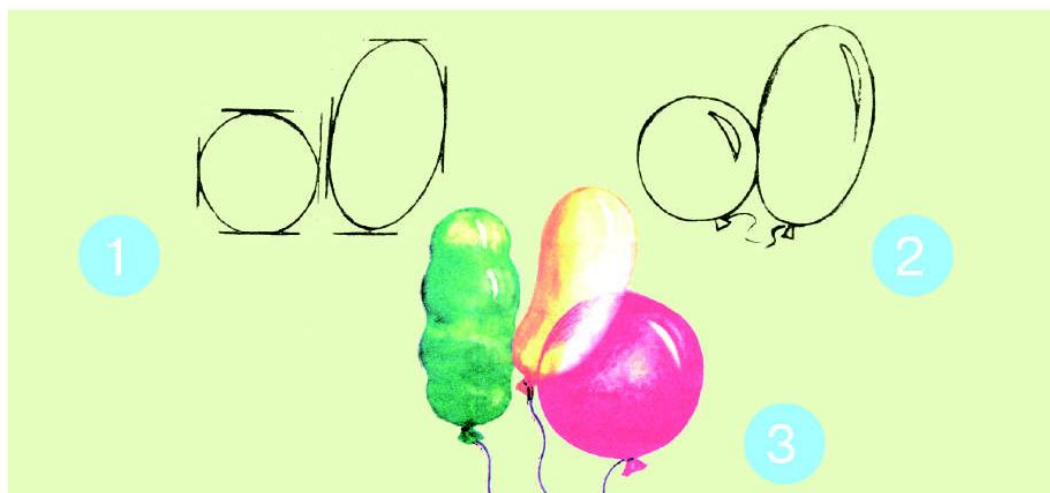
Көктем мезгіліндегі көріністерді
бақылаңдар.

ШАР СУРЕТІН САЛУ

Құрдастарың салған сурет.

Жоғарыдағы шарлардың суретін салыңдар және бояңдар.

Әр түрлі пішіндегі және реңдегі шарлардың суретін салыңдар.

«ЕЛІМІЗДЕ КӨКТЕМ» ТАҚЫРЫБЫНА СУРЕТ САЛУ

Орал Таңсықбаев. **Өзбекстанда наурыз.**

Шығарманы мұқият бақылаңдар,
онда нелер бейнеленгенін айтып
беріңдер.

Гүлдеп тұрған алма ағашының суретін салмақшы болсаң, төмендегі үлгілерге назар аударыңдар:

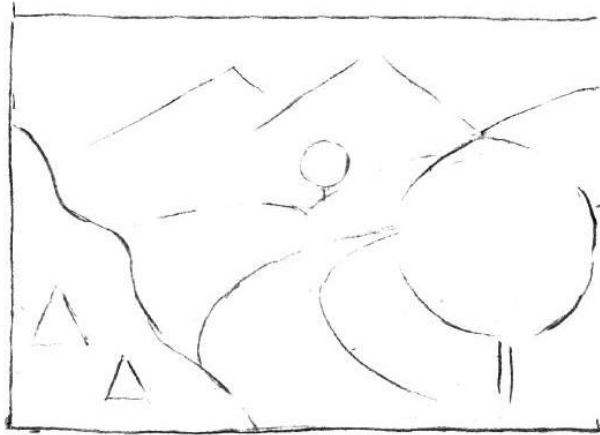
Құрдастарың салған сурет.

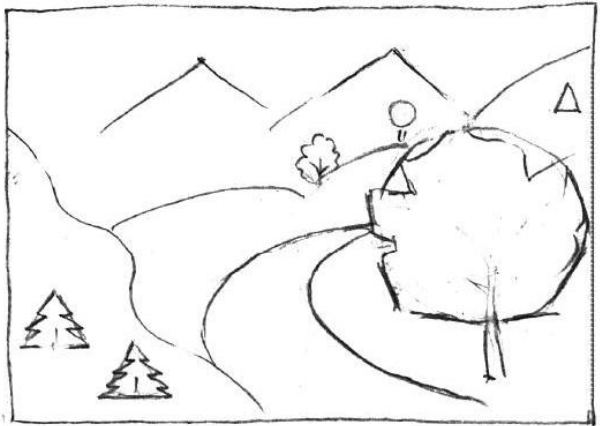
Гүлдеп тұрған жеміс ағашының суретін салыңдар.

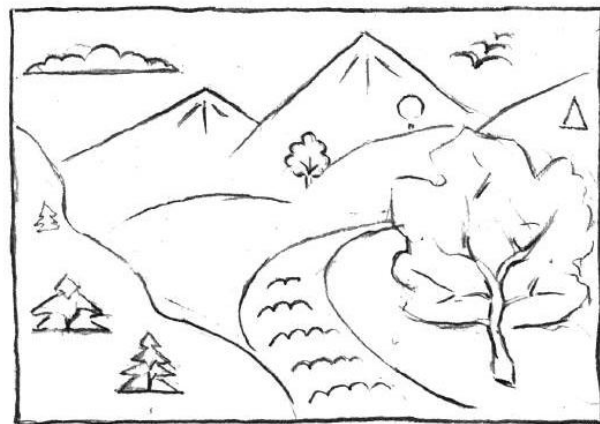
Көктемгі табиғат көрінісі төмендегі кезеңдер бойынша салынады

1

2

3

Көктемгі табиғат көрінісінің суретін салыңдар.

Сыныпта бастаған көктемгі табиғат көрінісінің суретін салуды жалғастырыңдар әрі бояңдар.

ГҮЛДЕР СУРЕТІН САЛУ

Көктемде шешек атқан гүлдер пішінімен және түр-түсімен адамды еріксіз өзіне баурап алады. Әсіресе, жауқазындар, майда көкгүлдер, раушан-гүлдер, бақбақ сияқты алуан түрлі гүлдер адамдарды рақатқа бөлейді.

Фафур Абдурахманов.
Қызыл кернейгүлді натюрморт.

Ләйлә Салимжанова. **Гүлдер.**

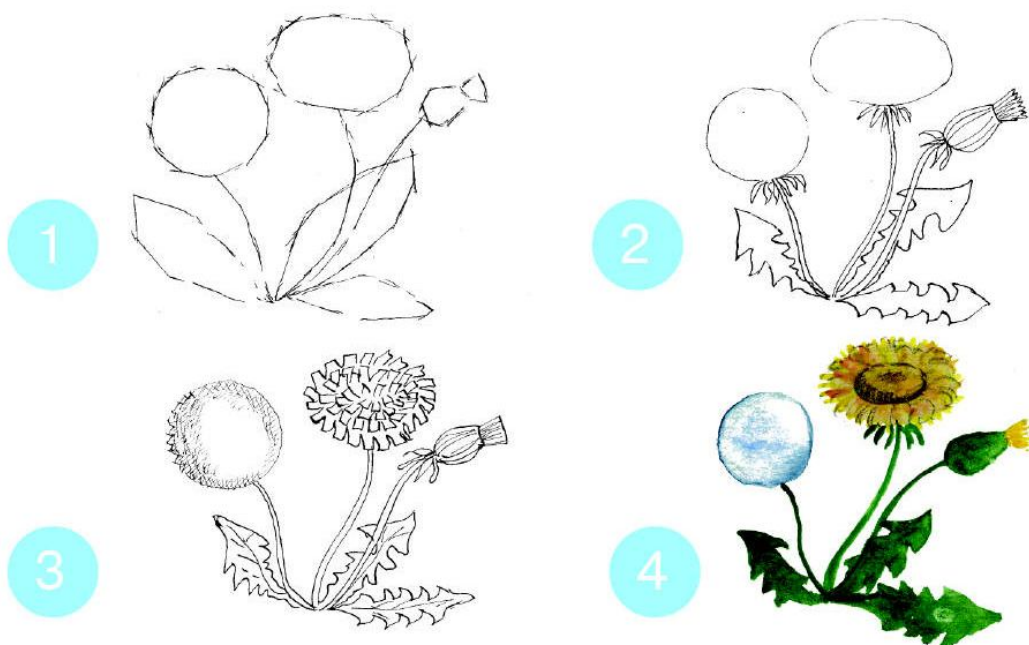
Құрдастарың салған сурет.

Суретте қандай гүлдер және нелер бейнеленгенін, сондай-ақ қолданылған түстер туралы айтып беріңдер.

Көрсетілген гүлге зер салып қараңдар. Оның бойын, гүлін, жапырағының пішіні мен түсін анықтаңдар.

Бақбақ гүлін салу жолдары:

Бақбақ гүлінің суретін салыңдар.

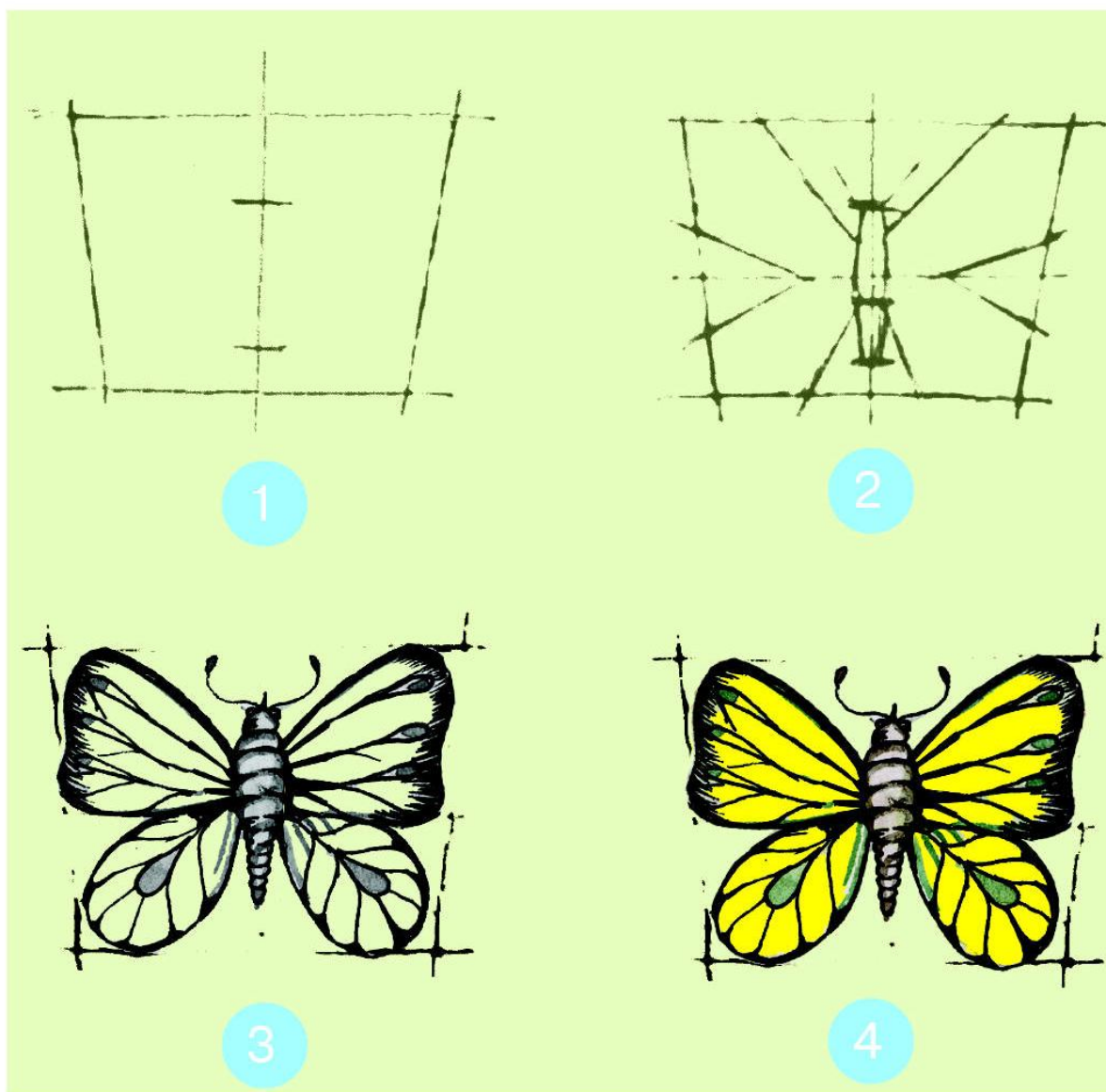

КӨБЕЛЕК СУРЕТІН САЛУ

Сендер түрлі түсті көбелектердің гүлден гүлге ұшып, қонып жүргенін талай көргенсіңдер. Көбелектердің түсі мен көлемі алуан түрлі болады.

Көбелек суретін салу кезеңдері:

Көбелек суретін салу кезеңдерін мұқият бақылаңдар және оның суретін салыңдар.

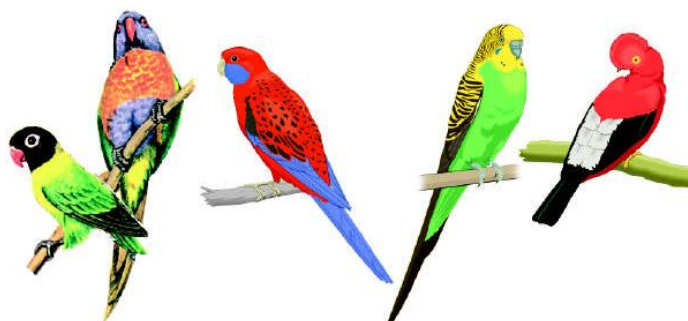
Өздеріңе ұнаған көбелек суретін салыңдар және бояңдар.

ТОТЫ ҚҰС СУРЕТІН САЛУ

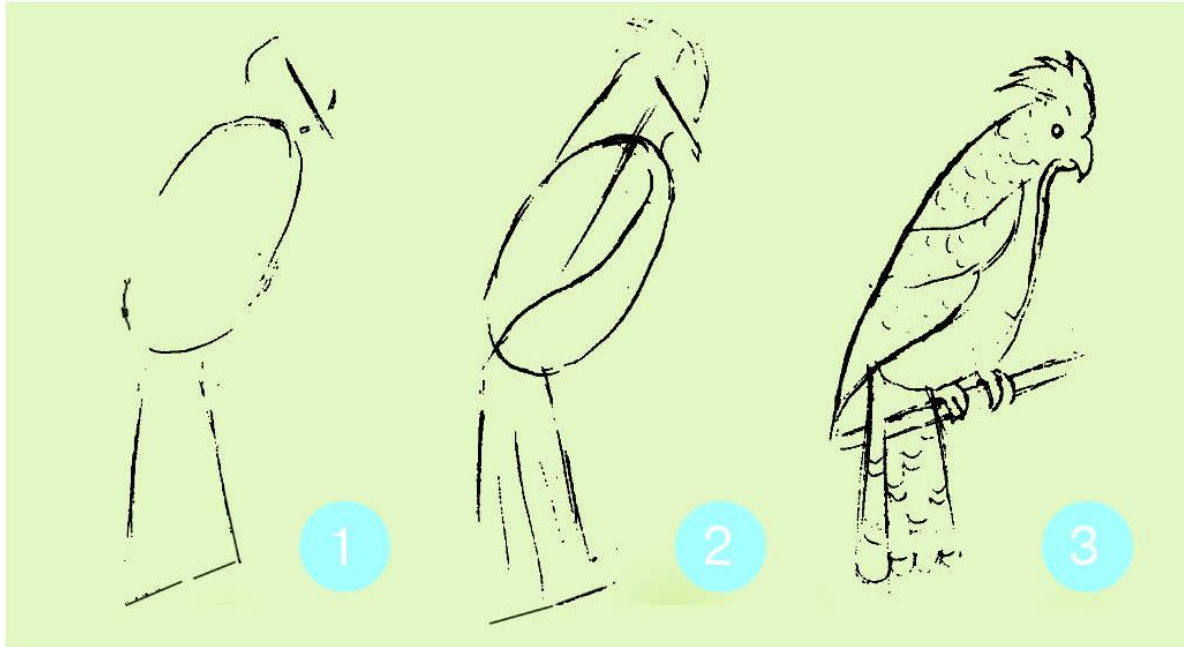
Дүниеде тоты құстың түрлері өте көп. Олардың түсі мен көлемі әр түрлі және өте әдемі болады. Тоты құстардың кейбіреулері сайраса, кейбіреуі сөздер мен дыбыстарды қайталай алады.

Суреттегі тоты құстарға зер салып қараңдар, олардың құрылысы мен пішіні, көлемі мен түсі қандай екендігін айтып бер.

Енді сурет салуға кірісуге болады. Ең алдымен тоты құстың суретін қағаздың қай жеріне салатындарыңды ойластырып ал, кейін оның көлемі қандай болатынын да белгілеп қойыңдар. Тоты құсты кез келген түспен бояуға болады.

Тоты құстың суретін салу кезеңдері:

Сендер де тоты құстың суретін салыңдар

Өздерің білетін басқа құстың суретін салыңдар және бояңдар.

МАЗМҰНЫ

Бейнелеу өнерінің түрлері	3
Суретшінің жұмыс құралдары.....	7
Сызықтар мен пішіндер.....	10
Бояулар мен түстер.....	13
Жалауша суретін салу.....	15
Сағат суретін салу.....	16
Күз мезгілін аңғару	17
«Күз» тақырыбына сурет салу.....	19
Жапырақтар суретін салу.....	20
Жапырақтармен кескін шығару.....	22
Мүсін жасау.....	23
Аквариумдағы балықтар суретін салу.....	26
«Екі ешкі» ертегісі бойынша мүсін жасау.....	28
Автокөлік суретін салу.....	29
Қыс мезгілін аңғару.....	31
«Қыс» тақырыбына сурет салу.....	33
Қодық мүсінін жасау.....	34
Желкенді қайық суретін салу.....	36
«Үш түлкі» ертегісі бойынша сурет салу.....	37
Піл мүсінін жасау.....	40
Ұшақ суретін салу.....	41
Көктем мезгілін аңғару.....	43
Шар суретін салу.....	44
«Елімізде көктем» тақырыбына сурет салу.....	45
Гүлдер суретін салу.....	48
Көбелек суретін салу.....	51
Тоты құс суретін салу.....	53

Rahim Hasanov

TASVIRIY SAN'AT

1-sinf uchun darslik
Qayta ishlangan 11-nashri

(Qozoq tilida)

Аударған *Ж.Рахман*

Редакторы *Ж. Байжанов*

Көркемдеуші редакторы *А.Бахрамов*

Техникалық редакторы *Т.Смирнова*

Компьютерде беттеген және дизайнер *А. Сулайманов*

Баспа лицензиясы АI № 154. 14.08.09.

2013 жылы 29 сәуірде басуға рұқсат етілді.

Пішімі 70x100 $\frac{1}{16}$. Кеглі 18. Қаріп түрі «Прагматик».

Офсеттік тәсілмен басылды. Шартты баспа табағы 4,55.

Есептік баспа табағы 5,0. Таралымы 6225. Тапсырыс 173.

Өзбекстан Баспасөз және ақпарат агенттігінің
Ғафур Ғұлам атындағы баспа-полиграфия шығармашылық
үйінде басылды. 100128, Ташкент, Шайхантаур көшесі, 86.

Біздің интернет мекен-жайымыз: www.gglit.uz

E-mail: iptdgulom@sarkor.uz, info@gglit.uz